

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет історичний
Кафедра історичного краєзнавства

Затверджено

На засіданні кафедри історичного краєзнавства
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29. 08. 2023 р.)

Завідувач кафедри (Голубовський І.)

Затверджено на засіданні Вченій раді історичного
факультету 30.08.2023, протокол №1/2023–24/

Силабус навчальної дисципліни
«Соціально-економічна історія України»,
що викладається в межах ОПІ 014.03 Середня освіта (історія)
другого (магістерського) рівня вищої освіти для
здобувачів спеціальності 014.03 Середня освіта (історія)

Львів 2023

Назва дисципліни	Соціально-економічна історія України
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якими закріплена дисципліна	Історичний факультет, кафедра історичного краєзнавства
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 014.03 Середня освіта (історія)
Викладачі дисципліни	Масик Роман Володимирович, к.іст.н., доцент, доцент кафедри історичного краєзнавства
Контактна інформація викладачів	Електронна адреса: roman.masyk@lnu.edu.ua Сторінка викладача https://clio.lnu.edu.ua/employee/masyk-r-v Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 331
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення занять (історичний факультет, кафедра історичного краєзнавства, ауд. 331). Можливі онлайн консультації засобами віддаленого відео- й аудіозв'язку та електронною поштою
Сторінка дисципліни	https://clio.lnu.edu.ua/course/sotsialno-ekonomichna-istoriia-ukrainy
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Соціально-економічна історія України» є вибірковою дисципліною для студентів магістратури першого року підготовки спеціальності 014.03 – Середня освіта (історія) спеціалізації «Історичне краєзнавство» й викладається у 2 семестрі в обсязі 3 кредитів (ECTS)
Коротка анотація дисципліни	Навчальна дисципліна «Соціально-економічна історія України» має сформулювати в студентів цілісні уявлення про господарські й соціальні зміни на українських землях в минулому. В дисципліні представлено економічний розвиток на українських землях від найдавніших часів до початку ХХІ ст. Студенти ознайомлюються з особливостями господарювання, структурою економіки в різні історичні епохи; державною економічною й соціальною політикою. Окремо розглядається генеза господарського, фінансового, гірничого, трудового і т. п. права. Під час вивчення дисципліни студенти навчаються роботі з господарською статистикою. Акцентується на впливі економічного розвитку на соціальну структуру населення. Вивчаються життєві й кар'єрні можливості населення українських земель в різні історичні періоди.
Мета та цілі дисципліни	<i>Метою</i> вивчення дисципліни «Соціально-економічна історія України» є: дати студентам ґрунтовні знання, що стосуються економічного розвитку

	<p>українських земель, ознайомити з її основними віхами, показати зміни соціальної структури, способу життя.</p> <p><i>Завдання курсу:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ознайомити студентів з основними дослідженнями з соціальної й економічної історії України; • навчити слухачів дисципліни користуватися основними методами та інструментарієм господарської історії; • ознайомити студентів з основними віхами економічної історії України; • показати особливості соціальної структури населення українських земель в різні історичні епохи; • навчити визначати життєві й кар'єрні можливості мешканців українських земель в різні періоди історії; • ознайомити студентів з основами економічної і соціальної політики держав, до складу яких входили українські землі; • навчити аналізувати дані господарської статистики. • ознайомити з розвитком на українських землях господарського, фінансового, трудового і т. п. права.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна історія України і світу / за ред. Б. Д. Лановика. – Київ: Вікар, 1999. 2. Економічна історія України: історико-економічне дослідження : в 2 т. / відп. ред. В. А. Смолій. – Київ: Ніка-центр, 2011. 3. Економічна історія України: Навчальний посібник / Уперенко М. О., Кузнецов Е. А., Парієнко Г. К. та ін. – Одеса, 2005. 4. Злупко С. М. Економічна історія України. Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2006. 5. Історія українського селянства: Нариси в 2 т. / НАН України. Ін-т історії України. – Київ: Наукова думка, 2006. 6. Лазарович М. В. Економічна історія. Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2008. <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрійчук В. Г., Зубець М. В., Юрчишин В. В. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти. – Київ: Аграрна наука, 2005. 2. Аржевітін С. М. Трансформація грошово-кредитних відносин у сучасній економіці України. – Київ: Майстерня книги, 2009. 3. Балабушевич Т. А. Аграрна історія Галичини другої половини XVIII ст. / АН України. Ін-т історії України. – Київ: Наукова думка, 1993. 4. Банківська система України: монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 5. Баран В. К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – Київ: Альтернативи, 1999. 6. Бойко І. Д. Селянство України в другій половині XVI – першій половині XVII ст. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 7. Брайчевський М. Ю. Біля джерел слов'янської державності: Соціально-економічний розвиток черняхівських племен. – Київ, 1964.

8. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. XV–XVIII ст. – Київ, 1997.
9. Бут О. М., Добров П. В. «Економічна контрреволюція» в Україні в 20-30-і роки ХХ ст.: від нових джерел до нового осмислення. – Донецьк: УкрНТЕК, 2000.
10. Васюта І. Галицько-Волинське село між двома світовими війнами. Львів: Каменяр, 2010.
11. Великий голод в Україні 1932–1933 років: у 4 т. / С. В. Кульчицький (наук. ред.); Ін-т історії України НАН України. – Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – Т. 1–4.
12. Винар Богдан. Українська промисловість: студія советського колоніалізму – Т. 1. – Париж; Нью-Йорк; Мюнхен, 1964. (Зап. НТШ. – Vol.CLXXV).
13. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. – Нью-Йорк, 1964.
14. Водотика Т. Історії успіху: видатні українські бізнесмени ХІХ ст. – Харків: «Фоліо», 2020.
15. Водотика Т. Простір можливостей. Україна в добу заліза та пари. – Київ: «Кліо», 2018.
16. Вознесенська Г. О. та ін. Чорна металургія та металообробка населення Східноєвропейського лісостепу за доби ранніх слов'ян і Київської Русі (друга половина І тис. – перша чверть ІІ тис.). – Київ: Наук. думка, 1996.
17. Волосник Ю. П. Нова буржуазія України та розвиток приватнопідприємницької діяльності на фінансовому ринку в Україні в роки непу. – Харків: НМЦ «СД», 2002.
18. Ганжа О. І. Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927 рр.). – Київ, 2000.
19. Геєць В. Економіка України: моделі реформування, зміна структури та прогноз розвитку. – Київ, 1993.
20. Горбаненко С. А., Шашкевич Г. О. Землеробство давніх слов'ян (кінець І тис. до н.е. – І тис. н.е.). – Київ: Академперіодика, 2010.
21. Гринчуцький В. І. Промислові трести України в 20-ті роки / Терноп. держ. техн. ун-т. – Київ: Наук. думка, 1997.
22. Гудь Б. Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів ХІХ – першої половини ХХ століття. – Львів, 2006.
23. Гуржій О., Реєнт О., Шапошнікова Н. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина ХVІІ — початок ХХ ст.). – Київ: Інститут історії України НАН України, 2018.
24. Довжик І. В. Промисловий розвиток Донбасу в системі економіки Наддніпрянської України (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / Східноукр. НУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2003.
25. Донік О. М. Купецтво України в імперському просторі (ХІХ ст.). – Київ, 2008.
26. Економічний і соціальний стан аграрного сектора України: наукова статистично-аналітична розробка / П. Т. Саблук, О. А. Бугуцький, М. К. Орлатий та ін. – Київ: Інститут аграрної економіки УААН, 1997.

	<p>27. Заброварний Б. Й., Михайлюк О. Г. Українське село в роки Першої світової війни / Волинський ДУ. – Луцьк: Надстир'я, 2002.</p> <p>28. Задорожний В. Є. Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). – Львів: Вища школа, 1989.</p> <p>29. Задорожнюк А., Ресент О. Промислове виробництво в містах і містечках Подільської губернії кінця XVIII – початку XX ст. – Київ, 2008.</p> <p>30. Заяць А. Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст. – Львів, 2019.</p> <p>31. Кісь Я. П. Промисловість міста Львова у період феодалізму (XIII–XIX ст.). – Львів: ЛДУ, 1968.</p> <p>32. Ковальчак Г. І. Економічний розвиток західноукраїнських земель. – Київ, 1988.</p> <p>33. Конквест Р. Жнива скорботи: радянська колективізація і голодомор / пер. з англ. С. Васильченка, О. Вітрусенка, Ю. Медюка. – Київ: Либідь, 1993.</p> <p>34. Коцур В. П. Історичні дослідження: упереджені та об'єктивні оцінки (соціальні зміни і політичні процеси в Україні 1920–30-х рр.): Історіографія. – Київ: Наукова думка, 1998.</p> <p>35. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні XX ст. – Київ: Основи, 1997.</p> <p>36. Кравчик Г. Г. Українське село під владою номенклатури (60–80-ті рр. XX ст.). – Дніпропетровськ: Видавництво Дніпропетровського університету, 2001.</p> <p>37. Крачковский Б. П. Сільськогосподарські робітники України: 1960-і – перша половина 90-х рр. – Львів: Логос, 1998.</p> <p>38. Крижановська О. О. Соціальні настрої та уявлення селян Правобережної України у 20 – 50-х рр. XIX ст. // Український історичний журнал. – 2007. – № 2. – С. 130–142.</p> <p>39. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.) – Київ: Альтернативи, 1999.</p> <p>40. Лантух І. В. Формування інфраструктури ринку в Україні в роки нової економічної політики (1921–1928 рр.). – Харків: Основа, 2004.</p> <p>41. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. – Київ: Альтернативи, 1998.</p> <p>42. Шевченко В. М. Скасування кріпосного права у 1861 році: спроба нетрадиційного аналізу. – Київ, 2008.</p> <p>43. Шуп'яна М. Реформування суспільного та державного життя в Австрійській імперії за часів правління імператриці Марії-Терезії (1740–1780 рр.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2013. – Вип. 58. – С. 126–134.</p> <p>Інтернет-джерела:</p> <p>1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: http://www.nbuv.gov.ua/</p> <p>2. Інститут історії України URL: http://history.org.ua/uk</p>
Обсяг курсу	Загальний обсяг курсу – 90 академічних годин. З них: 30 годин аудиторних занять, 60 годин самостійної роботи студентів

Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни «Соціально-економічна історія України» студент буде:</p> <p>знати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. фактичний матеріал з економічної історії України, 2. про розвиток товарно-грошових відносин, 3. про найважливіші тенденції у розвитку господарства, 4. про зміни в соціальній структурі й життєвих можливостей населення, 5. основні праці вітчизняної і зарубіжної історіографії з соціальної й економічної історії. <p>вміти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) визначати характер й причин змін в розвитку господарства на українських землях; 2) критично оцінювати історичну інформацію та інтерпретувати її з урахуванням множинності підходів; 3) формувати власну точку зору та представляти її в усній та писемній формі; шукати історичну інформацію та користуватися різними джерелами інформації (науковими монографіями, науково-популярними працями, енциклопедіями, періодичними виданнями та ін.) 4) аналізувати статистичні джерела, які ілюструють стан розвитку економіки на українських землях; 5) визначати життєві й кар'єрні можливості мешканців українських земель в різні історичні епохи.
Ключові слова	<p>Україна, економічна історія, виробництво, промисловість, сільське господарство, ремесла, торгівля, фінанси, податки, соціальна структура, житло, зарплата, харчування.</p>
Формат курсу	<p>Очний</p>
Теми	<p>Детально див. Додаток «Схему курсу»**</p>
Підсумковий контроль, форма	<p>Залік наприкінці семестру</p>
Пререквізити	<p>Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін: «Історія України», «Основи джерелознавства», «Спеціальні історичні дисципліни», достатніх для сприйняття категоріального апарату, розуміння джерел.</p>
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Презентації, лекції, групова робота, дискусія, індивідуальні завдання</p>
Необхідне обладнання	<p>Мультимедійний проектор</p>

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100 бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: Практичні заняття/самостійна робота – 45% семестрової оцінки, максимальна кількість балів – 45 балів; Письмова робота (реферат з тематики курсу) – 30% семестрової оцінки, максимальна кількість балів – 30; Презентація – 25%, максимальна кількість 25 балів</p> <p>Оцінювання знань студентів завершується заліком, який виставляється за результатами роботи упродовж семестру.</p> <ol style="list-style-type: none"> активність студента на занятті (участь у дискусіях, доповнення) – 3 бали (максимально може отримати 45 балів за семестр) виконання письмової роботи (реферату з тематики курсу) – 30 балів індивідуальна презентація (доповідь з рефератом з тематики курсу) – 25 балів <p>Письмові роботи/презентації: очікується, що студенти підготують індивідуальні письмові завдання (реферати з теми курсу) й презентуватимуть їх на заключному занятті.</p> <p>Академічна доброчесність: вимагається, щоб роботи студентів були оригінальними. Обов'язково студенти мусять покликатися на використані літературу й джерела. Виявлення ознак плагіату в індивідуальних завданнях студентів є підставою для її не зарахування. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. У випадку неможливості відвідати заняття з поважної причини студент обов'язково мусить про це повідомити викладача. Студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених програмою курсу для їх виконання та своєчасного оцінювання.</p> <p>Література. Вся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані в поточному навчанні, за підготований підсумковий реферат і його публічний захист на останньому занятті курсу. При цьому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час практичного заняття; списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставлених завдань.</p>
<p>Перелік індивідуальних завдань (рефератів) для заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> Предмет і завдання соціальної й економічної історії. «Кліометрика» як наукова дисципліна. Господарство кочових племен на території України. Економічний розвиток грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я. Соціальна структура давньоруського суспільства. Давньоруське місто. Ремесла в Київській державі.

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Розповсюдження магдебурзького права на українських землях. 9. Соціальна структура Речі Посполитої. 10. Розвиток міст в Речі Посполитій. 11. Причини й наслідки селянських реформ в Австрійській та Російській імперіях наприкінці XVIII – початку XIX ст. 12. Цукрова промисловість в Російській імперії у XIX – на початку XX ст. 13. Промисловий розвиток Донеччина наприкінці XIX – на початку XX ст. 14. Нафтова промисловість Галичини в другій половині XIX – на початку XX ст. 15. Роль українських морських портів в міжнародній торгівлі Російської імперії. 16. Економічні втрати українських земель від Першої світової війни. 17. Кооперативний рух в Галичині наприкінці XIX – в першій третині XX ст. 18. Економічна політика урядів УНР, ЗУНР й Української держави. 19. Економічна політика урядів міжвоєнних Польщі, Румунії та Чехословаччини. 20. Політика «воєнного комунізму». 21. Особливості й результати «нової економічної політики». 22. Індустріалізація й колективізація в радянській Україні. 23. Житлові умови мешканців УРСР. 24. Цінова політика радянських урядів. 25. «Тіньова економіка» в УРСР. 26. Економічні втрати українських земель від Другої світової війни. 27. Відбудова економіки УРСР після Другої світової війни.
Опитування	Анкету-оцінку для оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Додаток.

Схема курсу «Соціально-економічна історія України»

Тиждень / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1/12 год.	Тема 1. Предмет й завдання соціально-економічної історії Предмет дослідження «соціально-економічної історії». Перші спроби історико-економічних студій. Значення досліджень з економічної й соціальної історії. «Кліометрика» й класична економічна історія. Методи студій з економічної історії. Періодизації історії господарювання.	Лекція (групова робота, дискусія) – 4 год.	Основна: 1,4 Додаткова: 8, Інтернет-джерела: 1, 2	Самостійна робота – 8 год. Опрацювання історіографії курсу. Визначення тематики рефератів.	1-й тиждень
2/6 год.	Тема 2. Початок економічних відносин на українських землях. Господарство кочових племен на території України. Економічна діяльність грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я.	Лекція (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 1, 2, 4, 6 Додаткова: 7, 20,	Самостійна робота – 4 год. Розробка плану Складання плану письмової роботи (реферату)	2-й тиждень
3/12 год.	Тема 3. Соціальна структура й господарство Київської держави. Структура давньоруського суспільства. Феодальні повинності в Київській державі. Ремесла на Русі. Міжнародні торгівельні відносини Київської держави. Давньоруські міста і села.	Лекція (групова робота, дискусія) – 4 год.	Основна: 1, 3, 4, 5. Додаткова: 16, 41 Інтернет-джерела: 1	Самостійна робота – 8 год. Опрацювання історіографії та джерельних матеріалів теми Представлення керівнику курсу презентації	3-й тиждень

4/6 год.	Тема 4. Господарство і суспільство українських земель у XIV – XVIII ст. Особливості розвитку економічних відносин на селі в Речі Посполитій. «Річ Посполита» як житниця Європи». Міста в XIV–XVIII. Українська шляхта і її роль в торгівлі. Соціальні передумови виникнення українського козацтва.	Лекція (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 2, 4, 6. Додаткова: 6, 23, 30, 31	Самостійна робота – 4 год. Опрацювання історіографії та джерельних матеріалів теми.	44-й тиждень
5/12 год.	Тема 5. Соціально-економічна історія України першої половини XIX ст. Господарські реформи Марії Терези та Йосифа II. Особливості розвитку українського села. Кріпосництво як гальмо економічного розвитку наддніпрянської України. Податково-фінансова політика австрійських і російських урядів в першій половині	Лекція (групова робота, дискусія) – 4 год..	Основна: 1, 4, 5, 6. Додаткова: 3, 14, 15, 22, 23, 25, 28, 29, 32, 38, 43	Самостійна робота – 8 год. Опрацювання історіографії та джерельних матеріалів теми	85-й тиждень
6/6 год.	Тема 6. Економічні й соціальні трансформації на українських землях в другій половині XIX – на початку XX ст. Аграрна реформа 1861 р. в Російській Імперії. Розбудова українського села. Цукрова промисловість Правобережної України як елемент українського національного підприємництва. Розвиток вугільної промисловості на Донеччині. Галицька нафтова промисловість. Розбудова транспортної мережі. Фінансова система Австро-Угорської й Російської імперій.	Лекція (групова робота, дискусія) – 2 год.	Основна: 1, 4, 5, 6. Додаткова: 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29, 32, 42 Інтернет-джерела: 1, 2	Самостійна робота – 4 год. Опрацювання історіографії та джерельних матеріалів теми	46-й тиждень

7/12 год.	<p>Тема 7. Господарство українських земель між двома світовими війнами. Вплив економічних трансформацій на життя населення.</p> <p>Вплив Першої світової війни на економічний розвиток українських земель. Господарська політика урядів УНР, ЗУНР та Української держави. Політика «воєнного комунізму». «Нова економічна політика». «Індустріалізація» та «колективізація» в УРСР. Економічна політика урядів Польщі, Румунії та Чехословаччини</p>	Лекція (групова робота, дискусія) – 4 год.	<p>Основна: 2, 3, 4. Додаткова: 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 21, 22, 27, 33, 34, 39, 40 Інтернет-джерела: 2</p>	<p>Самостійна робота – 8 год. Представлення керівнику курсу презентації</p>	7-й тиждень
8/6 год.	<p>Тема 8. Економіка УРСР у повоєнний період. Радянське суспільство.</p> <p>Вплив Другої світової війни на економічний розвиток українських земель. «Колективізація» на західноукраїнських землях. Зміна соціальної структури населення західноукраїнських земель. Економічні й фінансові реформи 1950–1980-х рр. Розвиток сільського господарства і промисловості. Політика «перебудови». Житлові умови населення УРСР. Цінова політика радянських урядів. «Тіньова економіка» в УРСР.</p>	Лекція (групова робота, дискусія) – 2 год.	<p>Основна: 1, 5, 6. Додаткова: 5, 12, 32, 35, 36, 37 Інтернет-джерела: 1</p>	<p>Самостійна робота – 4 год. Опрацювання матеріалів для написання тез доповідей на студентську конференцію</p>	8-й тиждень
9/12 год.	<p>Тема 9. Економічний розвиток незалежної України: між Європою і радянським минулим. Зміни соціальних орієнтирів в пострадянську добу.</p> <p>Український шлях від планової до ринкової економіки. Грошові реформи в незалежній Україні. Можливості підприємництва. Євроінтеграційні</p>	Лекція (групова робота, дискусія) – 4 год	<p>Основна: 1, 3, 4, 5, 6. Додаткова: 1, 2, 4, 19, 26, Інтернет-джерела: 1</p>	<p>Самостійна робота – 8 год. Підготовка тексту реферату</p>	9-й тиждень

	ініціативи українських урядів.				
10/6 год.	Тема 10. Представлення курсового реферату. Підведення підсумків. Залік.	Студентська конференція – Підведення підсумків за усіма видами робіт та їх оцінювання – 2 год		Самостійна робота – 4 год.	10-й тиждень
Разом 90 год.		30 год.		60 год.	